

Uus korruptsioonivastane seadus: põhilised muudatused

**Tanel Kalmet
Justiitsministeerium
karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik**

Põhilised muudatused

- Seaduse kontseptsioon ja korrupsiooniennetuse põhimõtted
- Ametiisiku määratlemine
  - avalik ülesanne
  - ametiseisund
- Ametiisiku kohustused
  - tegevuspiirangud
  - toimingupiirangud
  - (muud kohustused)

1. Seaduse kontseptsioon ja korrupsiooniniennetuse põhimõtted

Korruptsioon

(avaliku)
võimu

ärakasutamine/kuritarvitamine
(enda või muu isiku heaks)

- korruptsioonikuriteod
  - altkäemaks
  - omastamine
  - (ametiseisundi kasutamine eelise saamiseks)
  - (mõjuvõimuga kauplemine)
  - (põhjendamatu rikastumine)

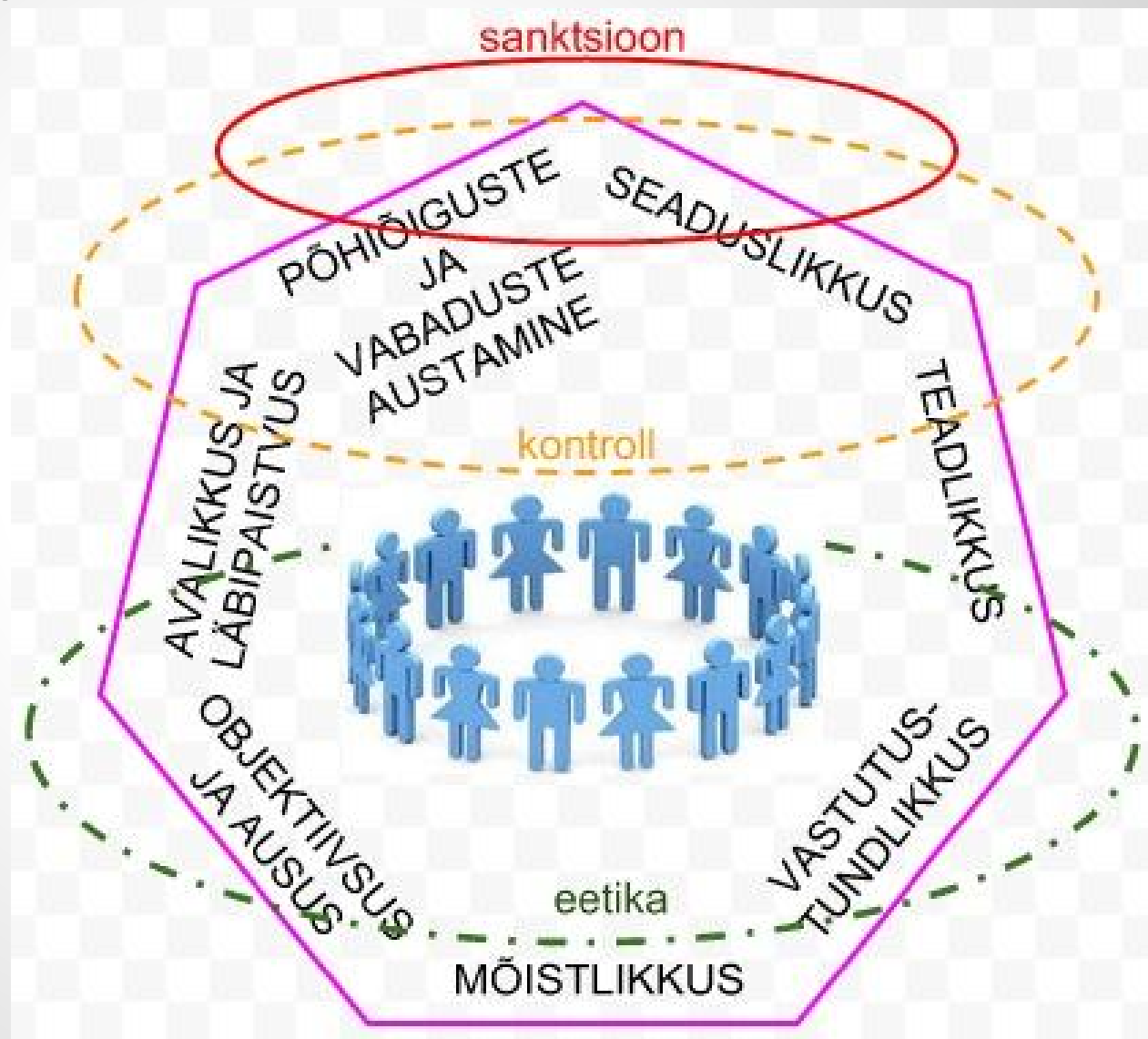
Korruptsiooni ennetamine

Eesmärk on maandada riski, et jõutakse korruptsioonikuritegudeni.

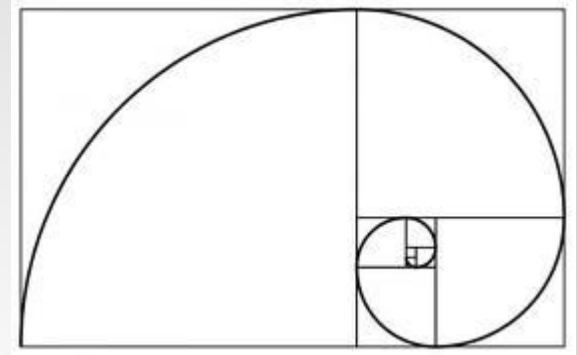
- huvide konflikt
  - tegelik
  - võimalik
  - näiv
- kingid ja soodustused
- huvide teadvustamine ja avaldamine

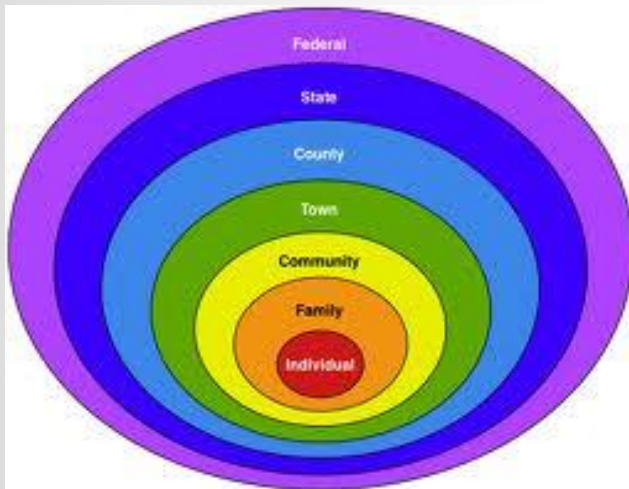
Põhimõtted

Subsidaarsus ja proportsionaalsus

Eelistatav regulatsioonitasand on reguleeritavale suhtele lähim tõhus regulatsioonitasand:

kutse-eetika

ametijuhend

sisekord

määrus

seadus

Seadusliku eesmärgi taotlemisel valitakse abinõu, mis on sobivate (tõhusate) hulgas kõige vähem koormav ja kõige tasakaalustatum (mõistlikum).

Vastutustasandid

- ametiisik
  - eetika
  - distsiplinaarvastutus
  - süüteovastutus
  - avalikkus
- avalikku ülesannet täitev asutus
  - teenistuslik järelevalve
  - avalikkus
- riiklik vastutus
  - koordineerimine
  - parlamentaarne kontroll
  - rahvusvaheline kontroll
  - poliitiline vastutus
  - avalikkus

2. Ametiisiku määratlemine

Avalik ülesanne

Definitsioon või ammendav loetelu puudub.

Avalikke ülesandeid võib määratleda kui seadusega või seaduse alusel pandud ülesandeid või ülesandeid, mis on tuletatavad tõlgendamise teel. Tegu ei pea olema täidesaatva võimu volituse kasutamisega (3-3-4-1-10).

Näiteks:

haridus-, tervishoiu- ja sotsiaalteenused

ja muud **avalikud teenused** (AvTeabeS),

avaliku teenuse osutamise kohustuse võib ametiasutus panna teenust pakkuvale üksusele (lennundus-, raudtee- ja maanteveo ettevõtjad, energiatootjad jne)

sh ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniteenus, teede koristamine,

aga ka **õigusloome, õigusemõistmine ja järelevalve...**

Avalik sektor:

- riik, vallad, linnad, avalik-õiguslikud juriidilised isikud;
- nende valitseva mõjuga äriühingud ja asutatud sihtasutused;
  - korruptsioonivastane seadus reguleerib ka nende nimel, ülesandel või järelevalve all avaliku ülesande täitjaid.

Korruptsioonivastane seadus ei reguleeri:

- nende asutatud mittetulundusühinguid (avalik sektor);
- universaal- ehk üldhuviteenuse osutajaid;

Kuigi see teenus on üldjuhul avalik ülesanne, mida täidetakse avaliku sektori asutuse ülesandel või järelevalve all;

universaalteenus – üldistes huvides osutatav ja riigi või teatud piirkonna valdava enamiku elanike kasutatav teenus, milleks on gaasi-, elektri-, soojusenergia-, vee- ja kanalisatsiooni-, jäätmekäitlus- ja sideteenus ning muu samalaadne teenus (TarbKS)

- avaliku sektori töötajaid, kes ei täida avalikku ülesannet.

"Avalikku ülesannet täitev asutus"

Riigi- või kohaliku omavalitsuse üksuse asutus,
avalik-õiguslik juriidiline isik,
nende asutatud sihtasutus ja
konkurentsiseaduse tähenduses avalik
ettevõtja

peavad tagama nende nimel, ülesandel või järelevalve all
avalikku ülesannet täitva **ametiisiku**:

- 1) korrupsiooni ennetamise alase teadlikkuse;
- 2) kohustustest kinnipidamise kontrolli.

(KVS § 3 lg 3)

Seadus asutuse vastutust ei reguleeri.

Ametiisik

Korruptsioonivastane seadus ei viita avaliku teenistuse seadusele ega loetle ametiisikuid. Selle asemel loetakse ametiisikuks

füüsiline isik, kellel on avaliku ülesande täitmiseks ametiseisund

sõltumata sellest, kas ta täidab talle pandud ülesandeid alaliselt või ajutiselt, tasu eest või tasuta, teenistuses olles või vabakutselisena või lepingu, nimetamise või valimise alusel (KVS § 2 lg 1).

Seega võib ametiisik olla ka ajutiselt tasuta mingit avalikku ülesannet täitev isik, kui tal on ametiseisund.

Ametiseisund

Ametiisikuks olemine ei ole püsiv seisund. Ametiisikuks olemine tuleneb ametiseisundist, mitte vastupidi.

Ametiseisund seisneb õigusaktist, tehingust või asutuse töökorraldusest tulenevas õiguses ja kohustuses avaliku ülesande täitmisel:

- 1) teha otsus, sealhulgas osaleda selle tegemises või selle sisulises suunamises.
- 2) teha toiming, sealhulgas osaleda selles või selle sisulises suunamises.

Otsus

... on teise isiku, sealhulgas avalikku ülesannet täitva asutuse õiguse või kohustuse tekitamisele, muutmisele või lõpetamisele suunatud otsustus, millega reguleeritakse üksikjuhtumit või piiritlemata arvu juhtusid,

sealhulgas õiguse üldakt, haldusakt haldusmenetluse seaduse tähenduses, kohtulahend, samuti asutuse siseakt.

Käsitustehingu tegemise kohustust ei loeta otsuse tegemise pädevuseks juhul, kui isikul puudub õigus määrata tehingu asjaolusid.

Toiming

... on teisele isikule, sealhulgas avalikku ülesannet täitvale asutusele õiguslikku või vältimatut faktilist tagajärge põhjustav tegevus, mis ei ole otsuse tegemine.

Toiming võib seisneda ka menetlustoimingu tegemises, tegevusetuses või viivituses.

Toimingu sooritamise kohustust ei loeta toimingu tegemise pädevuseks juhul, kui isikul puudub õigus määrata toimingu tagajärge mõjutavaid asjaolusid.

(KVS § 2 lg 2-3)

3. Ametiisiku kohustused

Ametiisiku üldised kohustused

Ametiisikul on keelatud:

- korruptiivse tulu nõudmine, vahendamine ja saamine;
- ametiseisundi, avaliku vahendi, mõju ja siseteebe korruptiivne kasutamine;
- varjata talle teada olevat korruptsioonijuhtumit.

Ametiisik peab **seaduses sätestatud juhul ja tingimustel:**

- pidama kinni tegevus- ja toimingupiirangutest;
- avaldama oma huvid huvide deklaratsioonis.

(KVS § 3 lg 1-2; § 6 lg 1)

Tegevuspiirangud

Ametiisikul on õigus tegeleda väljaspool ametikohustusi mis tahes muu tegevusega (kõrvaltegevus), kui see ei ole seadusega keelatud ja järgitakse toimingupiiranguid.

Seadusega võib piirata teatud ametiisikute kõrvaltegevust. (KVS § 10)

Ametniku tegevuspiirangud sätestatakse avaliku teenistuse seaduses. Need ühendavad ametniku teatamiskohustuse asutuse pädevusega keelata kõrvaltegevus piiratud juhtudel.

Vallavanem või linnapea

... ei tohi olla väljaspool ametikohustusi ühelgi muul valitaval või nimetataval riigi või sama kohaliku omavalitsuse ametikohal.

... peab viivitamata teavitama volikogu kirjalikult, kui ta tegeleb või kavatseb tegeleda väljaspool ametikohustusi töölepingu või teenuste osutamise lepingu alusel või teise kohaliku omavalitsuse ametikohal, ettevõtjana või täisosanikuna täis- või usaldusühingus või juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liikmena.

Volikogu keelab haldusaktiga täielikult või osaliselt nimetatud kõrvaltegevuse, kui kõrvaltegevusele kuluva tööjõu maht või laad takistab korrapärast teenistusülesannete täitmist või kõrvaltegevus toob kaasa teenistuskohustuse rikkumise.

Valla- või linnavalitsuse liige

... peab viivitamata teavitama volikogu kirjalikult, kui ta tegeleb või kavatseb tegeleda väljaspool ametikohustusi töölepingu või teenuste osutamise lepingu alusel või valitaval või nimetataval ametikohal, ettevõtjana või täisosanikuna täis- või usaldusühingus või juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liikmena.

Volikogu keelab haldusaktiga täielikult või osaliselt nimetatud kõrvaltegevuse, kui kõrvaltegevusele kuluva tööjõu maht või laad takistab korrapärast teenistusülesannete täitmist või kõrvaltegevus toob kaasa teenistuskohustuse rikkumise.

Ametikohustusi mõistetakse korruptsioonivastases seaduses antud tähenduses.

(KOKS § 50jj)

Ametikohustused

... tulenevad kõigist õiguslikest, kutsealastest ja ametikohapõhistest regulatsioonidest:

seadus, määrus, siseaktid, ametijuhend, ametniku- ja kutseeetika nõuded jne;

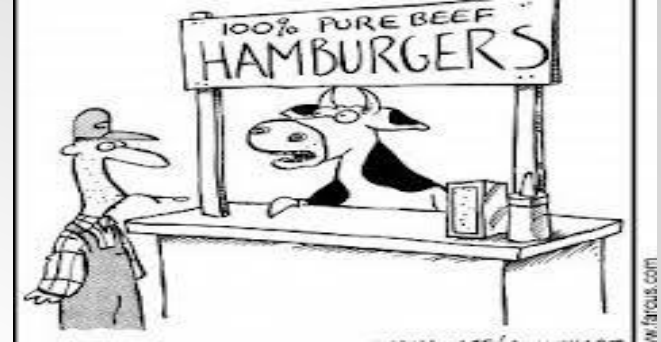
... ei ole seaduses defineeritud.

Juriidilist isikut ei loeta seotud isikuks juhul, kui ametiisiku ja juriidilise isiku seos tuleneb eranditult ametiisiku ametikohustusest.

Riigi, kohaliku omavalitsuse üksuse või avalik-õigusliku juriidilise isiku esindamise pädevust juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorganis loetakse ametikohustuseks.

(KVS § 7 lg 2)

Toimingupiirangud

Ametiisikul on keelatud toimingu või otsuse tegemine, kui:

- otsus või toiming tehakse ametiisiku enda või temaga seotud isiku suhtes;
- ametiisik on teadlik tema enda või temaga seotud isiku majanduslikust või muust huvist, mis võib mõjutada toimingut või otsust;
- ametiisik on teadlik korruptsiooniohust.

Sel juhul on ametiisikul ka keelatud anda oma alluvale ülesandeks teha toimingut või otsust tema asemel (alla delegeerimine).

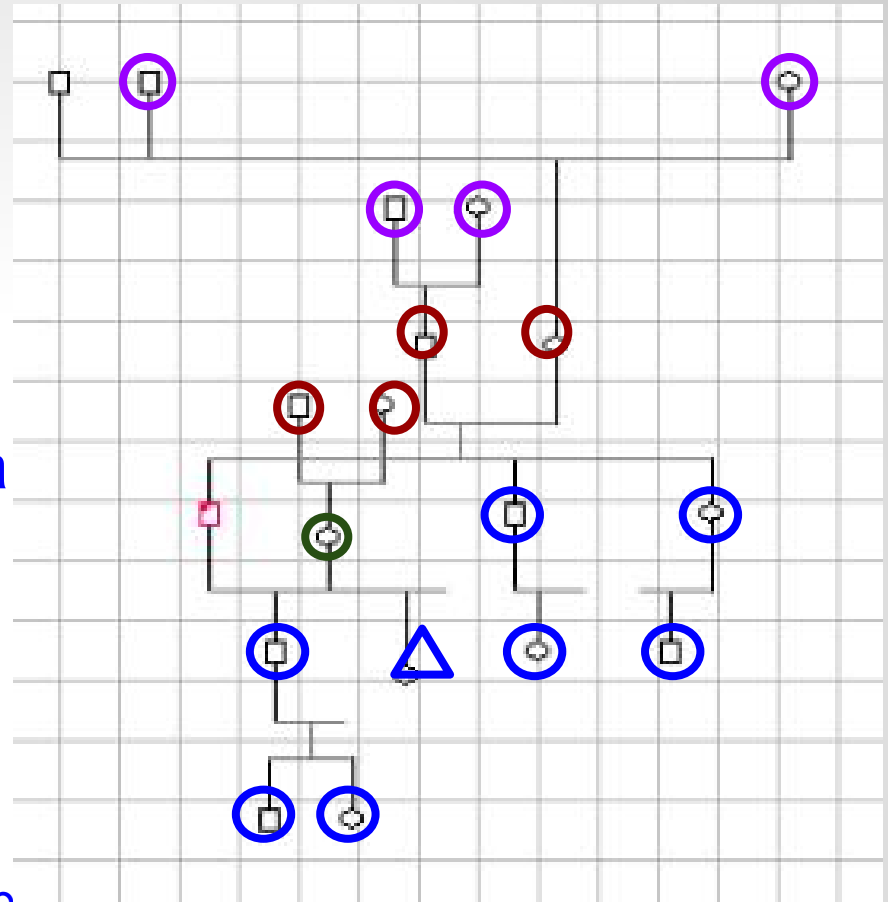
Ametiisik peab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asjaolust viivitamata teavitama oma vahetut juhti või ametiisiku ametisse nimetamise õigusega isikut või organit, kes teeb toimingu või otsuse ise või annab selle ülesande teisele ametiisikule (üles delegeerimine).

(KVS § 11 lg 1-2)

Seotud isik

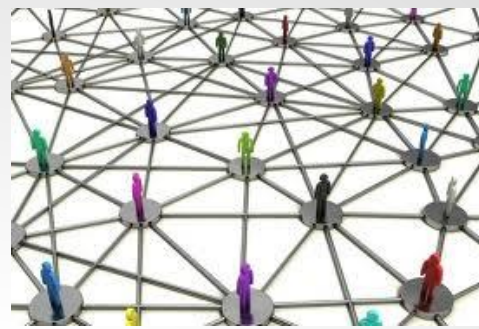
abikaasa, vanavanem, ametiisiku või tema abikaasa vanem ning ametiisiku vanema alaneja sugulane, sealhulgas ametiisiku laps ja lapselaps. Vanemaks loetakse käesoleva seaduse tähenduses ka lapsendaja, vanema abikaasa ja kasuvanem ning alanejaks sugulaseks ka lapsendatu ja abikaasa laps.

Ametiisikul ei ole seotud isiku huvi puudutavat kohustust, kui ta ei tea ega peagi teadma nimetatud seosest või seotud isiku huvist.

Seotud isik

- juriidiline isik, milles vähemalt 1/10 osalusest või osaluse omandamise õigusest kuulub ametiisikule endale **või temaga seotud isikule**;
- juriidiline isik, mille juhtimis- või kontrollorgani liige tulumaksuseaduse tähenduses on ametiisik ise või lõike punktis 1 või 4 nimetatud isik;
- isik, keda seob ametiisikuga ühine majapidamine;
- isik, kelle seisund või tegevus ametiisikut väljaspool ametiseisundit oluliselt ja vahetult mõjutab või keda ametiisiku seisund või tegevus väljaspool ametiseisundit oluliselt ja vahetult mõjutab;
- isik, kes väljaspool ametiseisundit allub ametiisiku korraldustele või tegutseb ametiisiku huvides või arvel.

(KVS § 7 lg 1 ja 3)

Toimingupiiranguid ei kohaldata:

- õiguse üldakti (sh eelarve) vastuvõtmisel ja selle vastuvõtmises või ettevalmistamises osalemisel.
- hädaseisundis, samuti edasilükkamatu toimingu korral, kui on suurema kahju tekkimise oht;
- kui ametiisiku asendamine ei ole võimalik asendajale esitatavatele nõuetele vastava isiku puudumise tõttu (avaldatakse viivitamata ja alaliselt teade asutuse veebilehel);
- toimingute või otsuste puhul, millega asutus tagab oma töö korraldamise, välja arvatud teenistusalased otsused (avaldatakse viivitamata ja alaliselt teade asutuse veebilehel);
- kui rutiinse otsuse või toimingu tegemisel korruptsioonioht puudub, sealhulgas kui ametiisik teeb käsutustehingu või toimingu, omamata võimalust määrata selle asjaolusid;
- valla- või linnaasutuses, kui kohaliku omavalitsuse üksuse eripära arvestades oleks toimingupiirangu kohaldamine avaliku huvi seisukohast ebamõistlik (avaldatakse viivitamata ja alaliselt teade valla või linna veebilehel);
- organisatsioonide valimiste korral (KVS § 11 lg 3).

Täna tähelepanu eest!